

SMJERNICE ZA POSTUPANJE U SLUČAJEVIMA SPOLNOG
ZLOSTAVLJANJA MALOLJETNIKA I RANJIVIH OSOBA OD STRANE KLERIKA
NA PODRUČJU MEĐUNARODNE BISKUPSKE KONFERENCIJE
SV. ĆIRILA I METODA

UVOD

Po svom poslanju i po svojoj naravi Crkva je svjedok Evandjelja Isusa Krista u današnjem svijetu. Stalo joj je do vjerodostojnosti svjedočenja njenih pastira, do toga da njihovo služenje bude u skladu s kanonskim propisima te da odnos klerika i vjernika bude brižljiv i odgovoran. Može se dogoditi da neki klerici iznevjere svoje poslanje te počine najteža kažnjiva djela protiv ćudoređa. Ta kršenja su osobito teška kada imaju nemile posljedice za druge kao što je to spolno zlostavljanje i iskorištavanje maloljetnika, kao i drugih ranjivih osoba (usp. *Vos estis lux mundi*, čl. 1 § 2). Tužna i teška pojava spolnog zlostavljanja maloljetnika i ranjivih osoba od strane klerika, redovnika ili osoba posvećenog života, zahtijeva stalno zauzimanje crkvene zajednice, koja je pozvana suočiti se s ovim problemom u duhu pastoralne osjetljivosti, pravednosti, sukladno odredbama kanonskog prava i državnog zakonodavstva. U tom kontekstu osobitu važnost dobiva zaštita maloljetnika i ranjivih osoba, skrb za žrtve zlostavljanja, te formacija budućih klerika.

Noviji crkveni dokumenti u materiji spolnog zlostavljanja maloljetnika i ranjivih osoba od strane klerika (*Motu proprio Sacramentum sanctitatis tutela*, kojim se proglašavaju *Normae de gravioribus delictis*, 30.04.2001.; *Izmjene*, 21.05.2010.; *Izmjene* 03.12.2019.; *Motu proprio Vos estis lux mundi*, 7.05.2019.; *Pismo Kongregacije za nauk vjere*, 03.05.2011.), pokazuju da je sigurnost malodobne i/ili ranjive osobe prvotna briga Crkve i sastavni dio pojma općeg dobra.

Među važnim odgovornostima dijecezanskog biskupa, eparha i njima izjednačenih, te višeg poglavara ustanove posvećenog života, radi osiguranja zajedničkog dobra vjernika i posebno zaštite djece i mladih, kao i ranjivih osoba, jest i dužnost primjerena reagiranja na eventualne slučajeve spolnog zlostavljanja maloljetnika i ranjivih osoba od strane klerika u nad/biskupiji koja mu je povjerena. Bolno smo svjesni ozljeda i rana koje nastaju pogrešnim ponašanjem i samo jednog klerika i izražavamo svoje duboko suosjećanje sa svim žrtvama.

Namjena smjernica je olakšati primjenu važećih kanonskih odredbi u odnosu na državna zakonodavstva na razini Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda (u daljnjem tekstu: MBK), a sve u skladu s onim što zahtijeva Sveti Otac te Kongregacija za nauk vjere.

I. UVODNE NAPOMENE

1. Tumačenje pojmova

a. *Spolno zlostavljanje maloljetnika ili ranjive osobe* nastaje seksualnom aktivnošću odrasle osobe, u odnosu na maloljetnika ili ranjivu osobu, koje ide od *povrede intimnih granica* pa sve do *silovanja*. Isključivu odgovornost iskorištavanja situacije za zadovoljavanje vlastitih spolnih poriva snosi sam klerik, čak i ako poticaj dođe od maloljetnika ili od ranjive osobe (usp. *Sacramentorum sanctitatis tutela / Normae de gravioribus delictis* [u daljnjem tekstu *Normae*], čl. 6; *Vos estis lux mundi*, čl. 1 § 1, a).

b. Pod pojmom *maloljetnik* smatra se osoba koja je mlađa od 18 godina, a s maloljetnikom se izjednačava i punoljetna osoba koja je zakonom njemu izjednačena (usp. *Normae*, čl. 6 § 1, 1°).

c. Pod pojmom *ranjiva osoba* podrazumijeva se svaka osoba u stanju nemoći, fizičkog ili psihičkog nedostatka, ili deprivacije osobne slobode koja joj stvarno, također povremeno, ograničava sposobnost razumijevanja i htijenja odnosno da se odupre napadu (usp. *Vos estis lux mundi*, čl. 1 § 2, c).

d. *Zastara* u slučaju zlostavljanja maloljetnika je 20 godina, a računa se od trenutka kada žrtva napuni 18 godina života. Kongregacija za nauk vjere može u posebnim slučajevima eventualno ukinuti zastaru (usp. *Normae*, čl. 7).

e. Za mjesne biskupe, eparhe i njima izjednačene osobe, te za više redovničke poglavare ustanova posvećenog života papinskog prava u daljnjem tekstu će se koristiti pojam *ordinarij*.

2. Sadržaj kažnjivog djela

Prema važećim odredbama klerik može počinuti sljedeća kažnjiva djela protiv ćudoređa, koja su pridržana Kongregaciji za nauk vjere:

a. »kažnjivo djelo protiv šeste Božje zapovijedi počinjeno od klerika s maloljetnikom mlađim od osamnaest godina; u ovom broju, izjednačena je s maloljetnikom osoba koja ima smanjenu uporabu razuma;

b. stjecanje ili posjedovanje ili raspačavanje bilo kakvog pornografskog prikazivanja maloljetnika mlađih od osamnaest godina od strane klerika, u pohotne svrhe, na bilo koji način i bilo kojim sredstvima« (*Normae*, čl. 6; *Normae – Izmjene*, 3.12.2019., čl. 1; usp. *Vos estis lux mundi*, čl. 1 § 2, c. iii).

3. Pretpostavka nedužnosti

Osumnjičeni klerik uživa pretpostavku nedužnosti dok se ne dokaže suprotno, no ordinarij mu može, kao mjeru opreza, ograničiti vršenje službe u očekivanju razjašnjenja optužbi. U slučaju lažne ili klevetničke optužbe ordinarij treba poduzeti sve mjere kako bi se povratio *dobar glas* klerika koji je bio nepravедно osumnjičen.

Prema osobi koja prijavi kažnjivo djelo treba se ophoditi s poštovanjem, slušanjem, ukazivanjem pomoći i brigom (usp. *Vos estis lux mundi*, čl. 5). Podnošenje prijave neka se promatra u kontekstu primjene evanđeoskog načela (usp. Mt 18, 15-17) i odrazom sudjelovanja vjernika u pastoralnoj brizi Crkve.

II. PRIMJENA KANONSKIH ODREDBI U SLUČAJU PRIJAVE

1. Podnošenje prijave i minimalni formalni preduvjeti:

Svaki klerik ili član Ustanove posvećenog života odnosno Družbe apostolskog života, čim primi vijest ili ima osnovane razloge smatrati da je počinjeno kakvo djelo o kojemu se govori u broju I/2 ovih smjernica, dužan je to bez odlaganja prijaviti nadležnom ordinariju (usp. *Vos estis lux mundi*, čl. 3 § 1).

a. Prijavitelj treba podnijeti prijavu ordinariju ili za to ovlaštenim osobama u pisanom obliku s potpisom podnositelja prijave. Na razini MBK prijave se podnose u biskupskim ordinarijatima, a za nad/biskupije u Republici Srbiji sustav za podnošenje prijave je Međubiskupijski sud prvog stupnja u Novom Sadu. Svaki ordinarij mora imenovati ovlaštene

osobe na razini svoje biskupije kojima se prijavitelji mogu obratiti. Imena tih osoba moraju biti objavljena na službenoj internetskoj stranici i u Službenom glasniku svake pojedine biskupije.

b. Ako maloljetni prijavitelj ili ranjiva osoba osobno i usmeno podnosi prijavu, s njim moraju biti nazočni njegovi roditelji ili skrbnici, a ima i pravo na pravnu zaštitu. Usmenu prijavu u pisanom obliku trebao bi sastaviti sam prijavitelj, a ako nije u mogućnosti osobno sastaviti prijavu neka to učini pred ovlaštenom sobom, odnosno uz njegovu pomoć, koji je bez odlaganja mora predati ordinariju.

c. Prijava mora sadržavati odgovarajuće indicije, (ne mora nužno sadržavati i dokaz o krivnji), tj. što je moguće više navoda o okolnostima, podataka o vremenu i mjestu djela, uključenih osoba odnosno onih koji su upoznati s činjenicama, kao i sve ostale okolnosti koje mogu biti korisne za brižnu procjenu činjenica (usp. *Vos estis lux mundi*, čl. 3 § 4).

d. Ordinarij ili ovlaštena osoba mora bez odlaganja ispitati svaki slučaj nezavisno od izvora kojim se dolazi do informacija o mogućem prijestupu klerika u ovoj materiji, čak i ako vijest o kažnjivom djelu dolazi iz izvora čija se vjerodostojnost na prvi dojam može činiti dvojbenom.

2. Prosudba o vjerodostojnosti prijave i obveze crkvene vlasti

Kad ordinarij zaprimi prijavu koja udovoljava minimalnim preduvjetima treba istražiti prijavljene činjenice i poduzeti sljedeće:

a. Čim zaprimi obavijest o mogućem spolnom zlostavljanju maloljetnika od strane klerika koji su u njegovoj jurisdikciji, ordinarij je dužan odmah pristupiti temeljitoj procjeni vjerodostojnosti takve obavijesti (usp. kan. 1717). Treba izbjegavati svaki daljnji postupak u slučaju očito tendencioznih ili klevetničkih obavijesti, odnosno obavijesti za koje nema nikakvog prihvatljivog dokaza, pa bi svaka daljnja istraga bila apsolutno suvišna (usp. kan. 1717, § 1).

b. Uvijek ostaje na snazi nepovredivost ispovjedne tajne (usp. kan. 983).

c. U praksi je uvijek ordinariju dana ovlast zaštite djece, maloljetnika i ranjivih osoba ograničavanjem aktivnosti bilo kojeg klerika u njegovoj biskupiji. Ordinarij može osobno ili preko povjerenika provesti procjenu vjerodostojnosti, koja se treba provesti u što je kraćem roku. U toj fazi ordinarij odlučuje hoće li klerika upoznati s optužbama protiv njega i hoće li prema njemu poduzeti eventualne mjere kako bi se spriječila mogućnost ponavljanja pretpostavljenih kažnjivih djela, pri čemu i dalje vrijedi presumpcija nedužnosti dok se ne dokaže suprotno.

d. Ako se utvrdi vjerodostojnost dojave navedenih djela pa se stoga prethodna istraga smatra posve suvišnom, ordinarij može klerika izravno prijaviti Kongregaciji za nauk vjere (usp. *Normae*, čl. 17).

e. U skladu s građanskim zakonodavstvom i njegovim pravima pred državnim tijelima, pazeći da se očuvaju dokumentirani tragovi i izbjegavajući svaki oblik odvracanja, počinitelja treba upozoriti, ako to okolnosti zahtijevaju, da se sam prijavi mjerodavnim državnim tijelima.

f. U slučajevima u kojima je spolno zlostavljanje povezano s nekim drugim kažnjivim djelom protiv dostojanstva sakramenta pokore (usp. *Normae*, čl. 4) prijavitelj ima pravo zahtijevati da se njegovo ime ne obznanj prijavljenom svećeniku (usp. *Normae*, čl. 24, § 1).

g. U onim slučajevima u kojima je isključena vjerodostojnost nezakonitih djela za koja se tereti klerik pa ordinarij odluči prekinuti daljnji postupak, ordinarij će u svom tajnom arhivu čuvati odgovarajuću dokumentaciju kojom će u slučaju potrebe moći opravdati postupke i obrazložiti svoju odluku (usp. kan. 1719).

3. Prethodna istraga

a. Ako se ne može isključiti vjerodostojnost obavijesti o počinjenom kažnjivom djelu, provest će se prethodna istraga prema odredbi kan. 1717.

b. Osim ako za suprotno ne postoje ozbiljni razlozi, neka se optuženog klerika upozna s optužbama protiv njega i neka mu se pruži prilika da na njih odgovori.

c. Tijekom prethodne istrage, da bi se spriječilo moguće ponavljanje kažnjivih djela, ordinarij može izreći ono što je utvrđeno u kan. 1722 ZKP i u kan. 1473 ZKIC (npr. ograničenje vršenja crkvene službe, razrješenje službe, zabrana približavanja djeci, mladima i ranjivim osobama), pri čemu i dalje vrijedi pretpostavka nedužnosti dok god se ne dokaže suprotno. Tijekom prethodne istrage jednostavni premještaj klerika u pravilu je neadekvatna mjera ako se uz to ne odredi i suštinska promjena dužnosti ili primjereni nadzor zbog opreznosti (usp. *Normae* čl. 19).

d. Prestanak učinaka eventualno donesenih mjera određuje se *dekretom* kad nestane potreba za njima. Učinci tih mjera automatski prestaju okončanjem kaznenog postupka (usp. kan. 1722).

e. Mjere treba donositi po mogućnosti uz suradnju samoga klerika (eventualno i osobe od njegovog povjerenja, npr. odvjetnika), ne umanjujući pritom njihovu učinkovitost; u svakom slučaju, primjena mjera nipošto ne smije biti uvjetovana pristankom klerika (usp. kan. 1722).

f. Ako predmetni postupci nisu već postali notorno poznati, potrebno je primijeniti mjere zaštite kako navedene mjere ne bi ugrozile ugled klerika. Razloge za poduzimanje navedenih mjera nije potrebno objavljivati, osim ako za to postoje valjani razlozi.

g. O aktivnostima koje se provode tijekom prethodne istrage sastavit će se i čuvati kompletna dokumentacija prema odredbi kan. 1719.

h. Nakon što se sprovede prethodna istraga, bez obzira na njezin ishod, bez pozivanja na vjerodostojnost ili ne vjerodostojnost optužbe, ordinarij će s provedenom istragom upoznati Kongregaciju za nauk vjere prema odredbi *Normae* čl. 16, kako bi Kongregacija mogla donijeti odgovarajuće odluke.

i. U slučaju da nema osnove za formuliranje vjerodostojne optužbe, klerik nad kojim je provedena istraga bit će oslobođen u potpunosti i ako je to potrebno, poduzet će se sve potrebne mjere kako bi mu se vratio dobar glas i ugled.

4. Postupak nakon prethodne istrage

U pravilu se u pogledu *delicta graviora* postupa sudskim putem (usp. *Normae*, čl. 21, § 1). Ako sama Kongregacija za nauk vjere ne preuzme vođenje postupka zbog specifičnih okolnosti, ona povjerava ordinariju odnosno višem redovničkom poglavaru vođenje daljnjeg postupka (usp. *Normae* čl. 16).

a. Budući da se po *delicta graviora* redovito postupa sudskim postupkom, na razini MBK za teritorij Republike Srbije nadležan je Međubiskupijski sud prvog stupnja u Novom Sadu, dok se za ostalo područje nadležne pojedine biskupije odnosno ordinariji (usp. *Vos estis lux mundi*, čl. 2 § 1). Postupak vezan za ova kažnjiva djela ima voditi sudsko vijeće od tri suca (usp. kan. 1425, § 1, 2°), promicatelj pravde i bilježnik. Postupak se mora voditi sukladno uputama Kongregacije za nauk vjere, koja je u svakom slučaju drugostupanjski sud.

b. U slučaju kad Kongregacija za nauk vjere odredi postupak izvansudskom odlukom (usp. *Normae*, čl. 21, § 2), ordinarij je dužan optuženom kleriku osigurati potpuno ostvarenje njegovog temeljnog prava na obranu (usp. kan. 1720).

c. Pravomoćni predstavnik žrtve ili odgovorna osoba ima pravo sudjelovati u kanonskom procesu, te tražiti nadoknadu za pretrpljenu štetu od strane odgovornog (usp. kan. 1729).

d. U pravilu se u odnosu na klerika koji je proglašen krivim za spolno zlostavljanje i iskorištavanje djece, maloljetnika ili ranjivih osoba primjenjuju dvije vrste kanonskih mjera, i to:

- mjere koje ograničavaju javnu službu u potpunosti ili barem na način da se isključi kontakt s djecom, maloljetnicima i ranjivim osobama. Ove mjere mogu biti popraćene jednom kaznenom zapovijedu;

- crkvene kazne, od kojih je najteža otpuštanje iz kleričkog staleža.

e. Trajne se okajničke kazne ne mogu određivati ili donositi izvansudskom odlukom (usp. kan. 1342, § 2; *Normae*, čl. 21, § 2). U tu svrhu se ordinarij treba obratiti Kongregaciji za nauk vjere koja može iskoristiti svoje pravo prepuštanja odluke rimskom prvosvećeniku, prema odredbi čl. 21, § 2 *Normae*. Kongregacija za nauk vjere, međutim, može dodijeliti mandat za izricanje trajnih okajničkih kazni, ne isključujući otpuštanje iz kleričkog staleža, također i izvansudskom odlukom, službeno ili na zahtjev ordinarija (usp. *Normae*, čl. 21, § 2, 1°).

f. Kongregacija za nauk vjere također ima pravo najteže slučajeve dati na odlučivanje rimskom prvosvećeniku radi otpuštanja iz kleričkog staleža *ex officio*.

g. U svakom trenutku provedbe stegovnih ili kaznenih postupaka kleriku će se osigurati pravna i dušobrižnička stručna pomoć, kao i mogućnost ostvarenja njegovog temeljnog prava na obranu, te biti osigurano pravedno i dostojno uzdržavanje.

h. Klerik koji je proglašen krivim treba započeti s procesom prihvaćanja odgovornosti i ozbiljne obnove vlastita života što se može provoditi i kroz odgovarajuće terapeutsko-rehabilitacijske programe uz njegovu spremnost na popravljivanje učinjene štete.

i. U težim slučajevima, optuženog treba potaknuti da sam zatraži od Apostolske Stolica otpis (kan. 290) kojim se proglašava gubitak kleričkoga staleža i istodobno udjeljuje oprost od obveze celibata. U slučaju da je optuženi osuđen na državnom sudu, Kongregacija može uputiti slučaj izravno rimskom prvosvećeniku za otpuštanje iz kleričkog staleža *ex officio* (*Normae*, čl. 21, § 2).

j. Ordinarij može donijeti odluku o zabrani povratka klerika u javnu službu ako ta služba predstavlja opasnost za maloljetnike i/ili ranjive osobe ili sablazan za zajednicu. Kada je ova zabrana trajna i kada se izriče za kažnjiva djela koja su u nadležnosti Kongregacije za nauk vjere, obvezno je zatražiti i dobiti mandat predviđen u čl. 21 § 2, 1° *Normae*.

III. KANONSKI POSTUPAK I SURADNJA S DRŽAVNIM VLASTIMA

1. Neovisnost kanonskog i državnog kaznenog postupka

Kanonski postupak u slučaju predmetnih kažnjivih djela neovisan je od onog koji se za ista kažnjiva djela primjenjuje prema pravu državnih zakonodavstava. Slijedom toga, ordinarij se, s jedne strane, ne može pozivati na akt, pravomoćne ili nepravomoćne odluke donesene u državnom postupku, kako bi se izuzeo od obveze donošenja vlastite procjene i/ili da bi te odluke uzeo kao osnovu u provedbi kanonskog postupka. S druge strane, ako i nije u tijeku neki kazneni postupak prema državnom pravu (u koji ulazi i prethodna istraga), također je dužan bez odlaganja pristupiti procjeni vjerodostojnosti (usp. kan. 1717) kad dobije dojavu o mogućim zlostavljanjima, i, ako je to potrebno, provesti prethodnu istragu te primijeniti primjerene zaštitne mjere.

2. Suradnja s državnim vlastima.

a. Spolno zlostavljanje djece, maloljetnika i ranjivih osoba nije samo kanonsko kažnjivo djelo nego i kazneno djelo koje progone državne vlasti (**Srbija**: „Krivični zakonik Republike Srbije“, *Službeni glasnik RS*, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019; **Crna Gora**: „Krivični zakonik Crne Gore“, *Sl. list RCG*, br. 70/2003, 13/2004 - ispr. i 47/2006 i *Sl. list CG*, br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011 - dr. zakon, 40/2013, 56/2013 - ispr., 14/2015, 42/2015, 58/2015 - dr. zakon, 44/2017, 49/2018 i 3/2020; **Sjeverna Makedonija**: „Krivični zakonik Republike Makedonije“, *Služben vesnik na Republika Makedonija*, br. 37/96, 80/99, 43/2003, 19/2004, 81/2005 i 73/2006; **Kosovo**: KODI NR. 06/L-074 „Penal i Republikës së Kosovës“, *Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës*, Nr. 2/2019).

b. U slučaju kad je za predmetna kažnjiva djela pokrenut kazneni postupak prema državnom pravu, važno je da ordinarij surađuje s državnim vlastima. Ta se suradnja mora odvijati u okviru mjerodavnosti dviju strana i u skladu s propisima mjerodavnih državnih vlasti.

c. Svaki je građanin dužan poštovati odredbe državnog zakonodavstva koje se odnose na prijavljivanje kaznenih djela državnim vlastima (**Srbija**: „Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije“, *Službeni glasnik RS*, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014 i 35/2019; **Crna Gora**: „Zakonik o krivičnom postupku“, *Sl. list CG*, br. 57/2009, 49/2010, 47/2014 - odluka US, 2/2015 - odluka US, 35/2015, 58/2015 - dr. zakon i 28/2018 - odluka US; **Sjeverna Makedonija**: „Zakon za krivičnata postapka“, *Služben vesnik na Republika Makedonija*, br. 150/2010; **Kosovo**: Ligji Nr. 06/L-091 „Për Ndryshimin Dhe Plotësimin e Kodit të Procedurës Penale“, Nr. 04/L-123).

d. Budući da se kazneno djelo spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, maloljetnika i ranjive osobe progoni po službenoj dužnosti, neka ordinarij obavijest o kažnjivom djelu oprezno ispita i ustanovi je li ona vjerodostojna.

e. Nakon toga, shodno pozitivnim državnim propisima, te pazeći da »ne dođe u pogibelj dobar glas bilo koga« (kan. 1717 § 2), neka se na prikladan način podnese prijava državnim vlastima, osim ako se istraživanje čini posve suvišnim (usp. kan. 1717, § 1).

IV. PREMA OZDRAVLJENJU I OBNOVI

1. Žrtva u središtu brige ozdravljenja

a. Katolička Crkva više je puta izrazila žaljenje zbog nevinih žrtava, kao i zbog osoba koje su zlorabile povjerenju im crkvenu službu. Poziv i poticaj Crkve da se bude blizu žrtvama i da se podupire njihov zahtjev za izvršenjem pravde jasan je znak želje za otkrivanjem istine i ozdravljenjem.

b. Katolička crkva na području MBK pozvana je stati na stranu onih koji su ranjeni i koji trpe te doprinijeti ozdravljenju i obnovi. Pastoralno vodstvo zahtijeva saslušati žrtve pokazujući osjetljivost da je Crkva spremna čuti ono što im se dogodilo, shvatiti njihovu bol i pratiti ih na teškom putu ozdravljenja i obnove (usp. *Vos estis lux mundi*, čl. 5). U središte brige i interesa za ozdravljenje treba najprije staviti žrtvu, a ne ustanovu i zlostavljača.

c. Sve odgovorne osobe koje primaju, saslušavaju, pružaju stručni oblik pomoći žrtvama neka budu veoma pažljive i svjesne kako je svako zadiranje u ranjenu seksualnu intimu maloljetnika i ranjivih osoba zlostavljanje koje na maloljetnika ostavlja teške posljedice (izravno narušava fizičko, emocionalno i mentalno zdravlje žrtve, utječe na psihosocijalni razvitak). Te posljedice se dodatno pogoršavaju ako se maloljetnoj ili ranjivoj

osobi kao žrtvi ne vjeruje, omalovažava ju se ili ako se štiti ili pokušava štiti zlostavljača, na bilo koji način ili bilo kojim sredstvima. Neke žrtve dulje vrijeme ne govore o zlostavljanju zbog različitih čimbenika: stid, pomisao na osobnu krivnju, strah da im se nešto ne dogodi, bojazan da im se neće vjerovati, da će biti kažnjeni zbog laži i sl. Svi vjernici, svaki prema svom položaju, neka svojim djelovanjem pridonese stjecanjem povjerenja kod žrtve, neka budu graditelji pravde poduzimajući hitne i pravedne korake zaštite žrtve.

d. Za put ozdravljenja neće biti dostatna samo osuda, kazna i isprika, nego i priznanje i prihvaćanje odgovornosti za zlo i uništenja koja su se dogodila žrtvama i njihovim obiteljima. Ordinarij ili njegov ovlaštenik stoga neka žrtvi i njegovoj obitelji pruži duhovnu, socijalnu, pravnu i stručnu medicinsku pomoć poštujući pritom slobodu žrtve da poduzme po njenom mišljenju najprimjerenije pravne korake.

e. Svaka žrtva ima pravo, ako je pretrpjela neki oblik seksualnih zloporaba od strane klerika, o tome osobno ili preko roditelja ili zastupnika obavijestiti mjerodavnog ordinarija, kao i državne vlasti. Osobno obavješćivanje omogućuje ordinariju ili njihovu delegatu intervenciju bez odlaganja, poglavito u odnosu na žrtvu te pokretanje istrage u smislu kan. 1717.

f. Žrtva neka svojom savješću odgovara za istinitost optužbe. U slučaju lažne optužbe „žrtva“/tužitelj bi počinio težak grijeh ne samo zato što je tvrdio neistinu nego i time što je nanio štetu ugledu klerika i oštetio zajednicu vjernika unijevši u nju sumnju i bezrazložan nemir i tjeskobu. Onaj tko lažno optuži klerika čini kažnjivo djelo lažne prijave i teške povrede dobroga glasa drugoga u smislu odredba kan. 1390, §§ 2 i 3. U tom slučaju nepravedno optuženi klerik ima pravo tražiti zadovoljštinu za tešku klevetu pred crkvenim sudom i državnim sudbenim vlastima.

2. Ozdraviti ranu u Crkvi i društvu.

a. Spolno zlostavljanje maloljetnika ili ranjivih osoba od strane klerika znak je krize koju valja iskoristiti za put ozdravljenja i obnovu koji treba sadržavati teološku, pravnu, pastoralnu i odgojnu dimenziju.

- Teološka dimenzija, napose promišljanja o stvaranju muškarca i žene, o grijehu, o seksualnosti, o odgoju, o vlasti, o služenju otkrivaju da je kod počinitelja kažnjiva djela riječ o otajstvu ljudske slobode, sposobne samostalno birati između dobra i zla, ljubavi i mržnje, sebedarja ili iskorištavanja blišnjega.

- Pravna dimenzija zahtijeva da nam u suočavanju s prijavama za seksualno zlostavljanje na prvom mjestu bude traženje istine. Istina je temelj pravde, a do nje je moguće doći ako se poštuje postupničko kanonsko pravo. Poštivanje postupničkog prava pomaže u izbjegavanju nepotrebnih pastoralnih iskrivljavanja kanonskog prava. Riječ je o napasti da se umanjí, u ime iskrivljenog shvaćanja razumijevanja i milosrđa, zahtjevno poštivanje zakona.

- Pastoralna dimenzija se odnosi na umanjivanje posljedica zla koje se dogodilo te na sprečavanje neželjenih pojava prema žrtvama i njihovim obiteljima na prvom mjestu. Ova pastoralna briga za žrtve i njihove obitelji u sebi uključuje istinu, pravdu, razumijevanje i zaštitu.

- Odgojna dimenzija nam poručuje da se ova kriza u Crkvi i društvu može zaustaviti ako se krene od odgoja i odgojnih programa.

V. PREVENTIVNE MJERE

Cijela lokalna Crkva (Biskupska konferencija, crkvene pokrajine, nad/biskupije, dekanati i župe) dužna je raditi na senzibiliziranju svih svojih članova u ovoj materiji organizirajući različite formativne programe u svrhu prevencije i zaštite djece, maloljetnika i ranjivih osoba.

a. Kako bi se spriječili slučajevi spolnoga zlostavljanja maloljetnika i ranjivih osoba potrebna je budnost i zalaganje svih članova Crkve a napose odgovornih osoba.

b. Preventivne mjere započinju interdisciplinarnom formacijom i odabirom odgojitelja, postupkom primanja kandidata te odgojnim planom i programom malog i velikog sjemeništa.

c. Odgovorne osobe (rektor i njegovi suradnici) neka nastoje dobiti što je moguće specifičniji profil osobnosti kandidata koji podnosi molbu za primitak u sjemenište. Pritom treba voditi računa o relativno jasnim pokazateljima u karakteristikama osobnosti i u ponašanju kod kandidata za svete redove, te valja na poseban način voditi računa o njihovu odnosu prema spolnosti kao i na probleme koji iz toga odnosa mogu nastati. Neke se zatraži i stručno mišljenje psihologa. Psihološko savjetovanje može se provesti samo i uvijek uz prethodni, izričiti, obaviješteni i slobodni pristanak kandidata (usp. Kongregacija za katolički odgoj, *Orientamenti per l'utilizzo delle competenze psicologiche nell'ammissione e nella formazione dei candidati al sacerdozio*, br. 5; i Kongregacija za redovnike i svjetovne institute, *Istruzione sull'aggiornamento della formazione alla vita religiosa*, br. 11, § 3). Kad se pojave pokazatelji koji aludiraju na možebitno formirani poremećaj kod kandidata potrebno je obvezatno konzultirati stručnjake.

d. Nužan je dio formacije kandidata ozbiljno konfrontiranje s pitanjem spolnosti. Tijekom formacije kandidati neka upoznaju sami sebe i svaki od njih mora znati prepoznati svoju emocionalnost, osobine karaktera i možebitne otežavajuće karakteristike osobnosti za uspješan pastoralni rad, a kompetentno i strpljivo vodstvo neka im pomogne u pronalaženju odgovornih rješenja.

e. Kontinuirano i redovito pohađanje cjeloživotne formacije klerika može poboljšati kvalitetno vršenje pastoralne i pedagoške djelatnosti, ponekad i uz sudjelovanje vanjskih stručnjaka. Trenuci osobne krize (u izvornom značenju riječi) sastavni su dio ljudske egzistencije i valja ih iskoristiti na osobnu izgradnju. Temeljna vrijednost života u Crkvi je opirati se i ne klonuti pred takvim situacijama nego si međusobno pružati potrebnu potporu. Ponekad je nužno potrebna i pomoć izvana od strane stručnjaka.

f. Duhovno vodstvo je sastavni dio početne i trajne formacije klerika. Kako u početnoj fazi neke nove službe ili zadaće, tako i kod pojave osobne krize neka postoji:

- pomoć uz izraženije vodstvo stručnjaka po preporuci ordinarija;
- mogućnost dodatnog nadzora u dogovoru s ordinarijem.

g. Kod svake inkardinacije, ekskardinacije, dopuštenja prijelaza u drugu partikularnu Crkvu ili premještanja redovnika (klerika ili časnog brata, redovnice, odnosno člana neke redovničke ustanove papinskog prava) u drugu državu ili partikularnu Crkvu (usp. kan. 271 i 682), klerik i/ili redovnik mora dostaviti *Pismo svjedočanstva o prikladnosti za vršenje svećeničke službe* koje izdaje ordinarij. Pismo treba potvrditi da klerik uživa dobar glas u mjestu u kojemu trenutno vrši službu, da nije nikad bio suspendiran ili da mu je izrečena crkvena kazna, da nije počinio niti bio osuđen ni za koje kažnjivo djelo, da se nije nikad ponašao na neprikladan način prema djeci, mladima i osobama s psihičkim poteškoćama i da nikad nije za takvo što optužen, da nema neriješenih problema s nekom od ovisnosti.

ZAKLJUČAK

Ove ažurirane smjernice žele ukazati da je odgovornost za rješavanje kažnjivih djela spolnog zlostavljanja maloljetnika od strane klerika prvotno na mjerodavnom ordinariju, a zatim i na svim članovima zajednice vjernika i društva. Objektivno traženje istine i pravde najbolji je odgovor koji možemo ponuditi. Crkva želi stati na stranu ne samo žrtava seksualnog zlostavljanja od strane klerika, nego i na stranu mnogih drugih žrtava bilo kojeg oblika nasilja, zlostavljanja i iskorištavanja.

Radi postizanja tog cilja lokalne Crkve će, nakon prihvaćanja ovih Smjernica od strane Svete Stolice, raditi na izradi kodeksa ponašanja klerika, redovnika, redovnica i svih zaposlenih u crkvi i crkvenim ustanovama, u radu s djecom i maloljetnicima i ranjivim osobama.

Tekst Smjernica odobren na plenarnom zasjedanju MBK, održanom putem video linka 02.12.2020.

Mons. Ladislav Nemet SVD,
zrenjaninski biskup
Predsjednik MBK